

KULTUUR

Kaaithheater: Jan Ritsema regisseert 'Het Trio in Mi bemol'

KOMPOSITIE MET KEGELBAAN, TONEEL ALS TAFELTENNIS

Vier jaar geleden schreef de toen 67-jarige Franse cineast **Eric Rohmer** zijn eerste toneelstuk **'Le Trio en Mi bemol'**. Hij regisseerde het nog datzelfde jaar in het Parijse Théâtre Renaud-Barraut.

De Berlijnse Schaubühne presenteerte de Duitse creatie ervan in 1989, in een regie van Jürgen Gosch. In beide gevallen werden Paul en Adèle, het duo van dit trio, gespeeld door piepjonge acteurs. Dat wil **Jan Ritsema** niet: "Geen acteurs onder de dertig! Anders dreig ik in de naturalistische zedenschets te verzeilen. Het is mij niet om die incidentele leeftijd of andere anekdotes te doen maar om de algemene *tragiek*. De mechanismen zijn dezelfde als in een koningsdrama of een antieke tragedie". Wie het regiewerk van Ritsema kent, weet dat minimalistische soberheid zijn motto is. Daarmee vindt hij in Rohmer een verwant. In diens films, waarvan de meeste sinds de jaren '60 op te delen zijn in de cycli *'Contes Moraux'* (o.a.

'La Collectionneuse' en *'Ma Nuit chez Maud'*) en *'Comédies et Proverbes'* (o.a. *'La Femme de l'Aviateur'*, *'Le Razon Vert'* en *'L'Ami de mon Ami'*), worden actie en intrige sterk gereduceerd in functie en ten voordele van gedachtengang en dialoog. Rohmer noemt het een *camera van de gedachten*, eerder dan van de handelingen. In de eerstgenoemde reeks drukken de personages geen abstracte ideeën uit, hebben ze geen *ideologie* maar onthullen ze wat ze denken over de dingen des levens in een *neutrale* context, d.w.z. niet gesitueerd binnen een welomlijnd kader van tragedie of komedie. De tweede reeks zijn spontaan geacteerd praatfilms, vrijwel uitsluitend gebaseerd op een intelligente en spijse dialoog.

Dat is ook het geval voor het **'Trio in Mi bemol'**. "En het is ongelooflijk", zegt **Josse de Pauw**, die dit stuk speelt met de Nederlandse **Lineke Rijxman** (dit seizoen nog te zien in Ivo van Hove's *'Ajax Antigone'* bij het Zuidelijk Toneel), "hoe onontkombaar juist deze 67-jarige zich heeft weten in te leven in de denk- en gevoelswereld van jonge mensen. Het is indrukwekkend herkenbaar. Je hoort vaak jezelf bezig. En ondanks zijn alledaagse zinnigjes overtuigt het mijnenver de anekdo-

te". Ritsema haast zich daaraan toe te voegen dat de voorstelling ook verder moet gaan dan een eerste-graads herkenbaarheid. "Het is een vlijmscherpe schets van *schijnbaar* alledaagse situaties, die dieper gaan dan je aanvankelijk verwacht. Er wordt veel, snel en intelligent gepraat. Het is net tafeltennis, dat het moet hebben van zijn snelheid van inzet en zijn plotse, onverwachte verandering van strategie. Het vergt een grote mate van wakkerheid, frisheid, snelheid en openhartigheid".

Mozart op de kegelbaan

Het stuk bestaat uit zes taferelen en evenveel ontmoetingen tussen een man en een vrouw. Ze hadden ooit een relatie maar zij heeft een nieuw vriend. Hij ziet nog erg veel in haar en wil haar graag terug. Zij vindt hem ook wel aardig maar ja, die vriend! Hij kijkt alleen naar haar, zij kijkt ook naar buiten. Hij houdt van Mozart, zij van popmuziek. Maar ook wel van Mozart. Van dezelfde muziek houden staat voor liefde. Een belangrijk onderwerp van gesprek is dan ook Mozarts driedelige **'Trio in es'**, KV 498, het zogeheten **'Kegelstatt-Trio'** voor klavier, klarinet en altviool. In het openende *andante* daarvan worden twee zeer verwante en toch tegengestelde thema's uitgewerkt. Verwant en toch tegen-

gesteld, net als Paul en Adèle.

Mozart zou het trio in deze voor hem ongewone bezetting geschreven hebben in 1786 voor zijn lievelingsleerlinge Franziska von Jacquin, dochter van een bevriend natuurwetenschapper. Hij zou het ook zelf uitgevoerd hebben met Franziska aan de piano, hijzelf op de altviool en zijn vriend Anton Stadler op de klarinet. De benaming **'Kegelstatt-Trio'** berust op een legende volgens dewelke Mozart het stuk zou geschreven hebben tijdens het kegelen. Helemaal onmogelijk is dat niet. In zijn Mozart-biografie geeft Wolfgang Hildesheimer aan, dat het best mogelijk was dat Mozart en Stadler niet alleen samen musicerden maar ook biljart speelden of kegelden.

Jan Joris Lamers

"Het stuk van Rohmer", zegt Ritsema, "berust op dezelfde constructieprincipes als Mozarts Trio: hoe je effecten, stemmingen en diepgang bereikt. En ik merk hoe datgene, waar we in het repetitieve proces mee bezig zijn, samenvalt met sommige uitspraken van uitvoerende musici over Mozarts muziek. Voor pianist Christian Zacharias is Mozart een spiegel waar je maakt voor staat en die de kleinste onzuiverheid weerspiegelt. Voor

pianiste Mitsuko Uchida maakt Mozart kleine gebaren, die niet teveel willen prijsgeven. Componist Wolfgang Rihm vindt hem een wonderlijk onsystematisch werkend musicus, die de *vindst* en het *uitvinden* zelf tot thema maakt. En klarinettist Walter Boeykens vindt dat je Mozart niet flauw maar krachtig moet spelen. Maar het einde van een frasering moet als een *révérence* zijn, een elegante beweging, een gracieuze afscheidsgroet. Met dat alles is mijn aanpak van Rohmers stuk perfect gedefinieerd. Ik kan daar alleen aan toevoegen, dat de acteurs zeer alert moeten blijven. Op het moment zelf, dat ze in een *gevoel* komen, moeten ze een wending maken".

Over de vormgeving van Maatschappij Discordia—begebeeld **Jan Joris Lamers** wil Ritsema niet veel kwijt, behalve dat de voorstelling strak en redelijk koud zal zijn. Ook niet over hoe Mozarts Trio precies in de voorstelling geïntegreerd zal worden. Vast staat alleen dat dit *live* gebeurt door **Georges Alexander van Dam**, **Jeroen Robbrecht** en **Takashi Yamane**.

Wim Van Gansbeke
'Het Trio in Mi bemol', Brussel, Studio Kaaithheater, O.L.V. van Vaasstraat, 81; 15 en 16 mei (try-outs tegen volledige ticketprijs). Verder 17 en 18 mei, van 22 t/m 25 mei en van 29 t/m 1 juni, 20u30.

Hij kijkt alleen naar haar, zij kijkt ook naar buiten

(Foto Archief)